

את חובו גם מלוי, אלא באופן דלא שבק לוי ביד שמעון בינונית דכוותה [לא השאיר לוי ביד שמעון קרקע בינונית כמו זו שהוא קנה].

צב-ב אבל שבק בינונית דכוותה, אם השאיר לוי ביד שמעון קרקע בינונית כמו זו שלו, אין יכול המלוה לגבות את חובו מלוי, ומשום דמצוי אמר ליה לוי למלוה:

“הנחתי לך — בשעה שקניתי את השדה — מקום לגבות הימנו” [משמעון] את חובך. (1)

וכך טוען לוי: היות והיה ביד שמעון קרקע בינונית בשעה שקניתי, ואילו בא בעל החוב כשהיו עדיין שתי הקרקעות הבינוניות ביד שמעון, הרי לא היה בעל החוב יכול לאלץ את שמעון לקחת דוקא את השדה הבינונית שנמסרה לי אחר כך, אלא יכול היה שמעון לתת לו איזה קרקע בינונית שירצה, ולכן

ולא אמרן, אין אנו אומרים שיכול המלוה לגבות גם מלוי אם ירצה, אלא דזבנה בינונית, אלא אם כן קנה לוי את הקרקע הבינונית היחידה שהיתה בידו של שמעון, וכפי שנתבאר הטעם, שהיות ודינו של המלוה לגבות מבינונית, הרי המלוה אומר ללוי: “לקחת את זו ששעבדי מוטל עליה”.

אבל זבנה עידית וזבורית, אם קנה לוי קרקע עידית או זיבורית, אין המלוה יכול לגבות חובו אלא משמעון, (15) ומשום דמצוי אמר ליה לוי למלוה:

להכי טרחי [טרחתי] וזבני (16) ארעא דלא חזיא לך, מלכתחילה דקדקתי לקנות קרקע שאינה ראויה לך, דהיינו עידית או זיבורית. (17)

יתירה מזו: ובינונית נמי, אף כשקנה לוי קרקע בינונית לא אמרן שיכול המלוה לגבות

17. מלשון הגמרא כאן נראה, שאם קנה לוי עידית או זיבורית, אין המלוה יכול לגבות ממנו משום סברת “להכי טרחי וכו’”, ואילו לעיל כתב רש”י שאם קנה לוי בינונית, הרי המלוה יכול לגבותו ממנו משום שאומר לו “שעבדי שקלת”, ואם כן כשלקח עידית או זיבורית שאין המלוה יכול לומר לו “שעבדי שקלת” ממילא אינו גובה ממנו, ואף בלי טעם “להכי טרחי”.

1. לדעת רוב הראשונים לשון הגמרא אינו בדוקא, כי דין “הנחתי לך מקום לגבות הימנו”, אינו שייך אלא בלוקח שקנה קרקעות מיד הלוח עצמו, והניח קרקעות בני חורין בידי, אבל בלוקח מלוקח והשאיר ביד הלוקח קרקעות, אין אומרים כן, היות ואף הקרקעות שהניח ביד שמעון אינם בני חורין אלא משועבדים הם; וכוונת הגמרא היא כפי שמתבאר בפנים.

[שהוא הלוח עצמו, ולא משמעון שאף הוא לוקח] והניח אצלו זיבורית, לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי [ואע”ג שלקח את שעבודו] כדתנן: אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית! ? “התם הוא דראובן בעל חובו הוא, ואמור רבנן מפני תיקון העולם, כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו, לא יטורף לקוחות, אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא, ואף עליו מכח טירפא [ושעבוד] הוא בא”.

15. ואפילו אם אין ביד שמעון קרקע בינונית, וראה תוספות בבבא קמא ח ב ד”ה אבל.

16. בגמרא בבא קמא ח ב הגירסא היא: “להכי דייקי [דקדקתי] וזבני”.

טוען אני "מה מכר ראשון [שמעון] לשני [לי, ללוי] כל זכות שתבוא לידו", וכשם שבשעתו היתה לו זכות לדחות אותך לבינונית זו שעכשיו היא בידו, אף עכשיו כך הוא הדין שתידחה אצל הבינונית שביד שמעון.⁽²⁾

ח. בדברים:

אמר אביי: ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה מיניה, כלומר: אם בא בעל חובו של ראובן כדי לטרוף את השדה משמעון, מאחר שהיא נשתעבדה לו בהיותה אצל ראובן –

דינא הוא דאזיל ראובן המוכר ומפצי ליה⁽³⁾ לבעל החוב.

כלומר: יכול ראובן לעמוד בדין עם בעל החוב ולטעון טענות כדי שיסתלק בעל החוב משמעון, וכגון שיאמר ראובן לבעל החוב:

כך וכך יש לי תביעה נגדית עליך, ואיני משלם את החוב הזה, כי מעכב אני מלפורעו תחת החוב הנגדי,⁽⁴⁾ או שיאמר לבעל החוב [כדרך שהיה יכול לומר לו אילו בא ליפרע ממנו] "אישתבע לי דלא פרעתיך", וכל כיוצא בזה.⁽⁵⁾

משום דאמר ליה ראובן לבעל החוב: "מאי דמפקת מיניה עלי הדר" [מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי], שהרי באחריות מכרתי לו.

ואיבא דאמרי:

אפילו שלא באחריות נמו, גם אם מכרה ראובן לשמעון שלא באחריות, יכול הוא לעמוד בדין עם מי שבא לטרוף את הקרקע, ואף על פי שאינו יכול לטעון: "דמפקת מיניה עלי הדר".

ולא מצי אמר ליה בעל החוב לראובן: "לאו

2. כתב רש"י בתחילת הסוגיא, שאין דינו של רבה אמור אלא כשקנה שמעון מראובן את כל הקרקעות בשטר אחד דהיינו בבת אחת, ופירש רש"י את טעמו, משום שאילו היה לוקחן בזה אחר זה, הרי פקע שעבודו של המלוה מן השדות שלקח באחרונה, שהרי אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפילו חזר הלווה ומכר את שאר שדותיו כיון שהראשונות נקנו בשעה שהיו עדיין בני חורין הרי אומר הלוקח למלוה "הנחתי לך מקום לגבות הימנו", ואם כן לא יוכל המלוה לגבות מלוי אלא אם כן קנה משמעון את הקרקע שקנה שמעון באחרונה שעליה מוטל שעבודו של המלוה, אבל אם קנה אחרת, אין יכול המלוה לגבות אותה ממנו, שכבר פקע שעבודו ממנה, וראה מה שהאריכו התוספות בדברי רש"י אלו.

3. בגמרא בבא מציעא יד א, ובבבא קמא ח ב, הגירסא בגמרא היא: "דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה", והתוספות כאן כתבו: "דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה, וקא משתעי דינא בהדיה".

4. על פי לשון רש"י בבבא מציעא יד א.

5. לפי גירסת הגמרא שלנו "ואתא בעל חוב דראובן", והיינו שהמוכר הוא הלווה, לא מצאנו אלא שיכול המוכר לטעון למלוה שלו שאינו חייב, וממילא תישאר השדה ביד שמעון שקנהו ממנו; אבל הרמב"ם [מכירה יט ט], לא הזכיר שהיה בעל חובו של ראובן מוציא מיד שמעון, אלא שבא אדם להוציאה מיד הלוקח, ומשמע

שהשדה היא שלהם, ועדיין לא קבע בית הדין עם מי הצדק.

הרי עד שלא החזיק בה הלוקח, שלא עשה בה קנין חזקה שהיא קונה בקרקע, יכול הוא לחזור בו.

אבל משחזיק בה הלוקח וקנה את השדה בחזקה, שוב אינו יכול לחזור בו. (2)

משום דאמר ליה המוכר ללוקח: כאשר הסכמת לקנות שלא באחריות הרי שחייטא דקיסרי סברת וקבילת [הסכמת לקבל שק קטן מלא קשרים], (3) כלומר: הסכמת להכניס עצמך בספק סיכון מעותיך, ומאחר שכבר חל הקנין שוב אינך יכול לחזור בך.

מבאר הגמרא: ומאימת [מת?] נחשב שהלוקח מחזיק בה, ששוב אינו יכול לחזור בו?

בעל דברים דידי את", אינך כעת בעל דברים שלי, שהרי משמעון אני בא לגבות ולא ממך. (6)

ומשום דאמר ליה ראובן לבעל החוב: "לא ניהא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלי" [אין רצוני שיהיה לשמעון — שקנה ממני שדה משועבדת וטרפוח ממנו — תרעומת עלי על כך]. (7)

ט. עסיקין:

אמר אביי:

ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות — שאפילו אם יתברר שהשדה גזולה היא בידו, לא יפצהו — ועדיין לא נתן הלוקח את מעות השדה. (8)

ויצאו עליה — על השדה שקנה שמעון צג-א מראובן — עסיקין [עוררין] (1) הטוענים

1. וכמו שכתוב [בראשית כו כ]: "ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים, ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו", רש"י בבא מציעא יד א.

2. נתבאר על פי רש"י, שהחזקה האמורה כאן, היא החזקה הקונה בקרקע בכל מקום; ולפירושו של רש"י תיקשי מה שהקשו התוספות: מה טעם לשאול כאן "מאימת הוי חזקה", וכי אין אנו יודעים חזקה מה היא, והרי משנה שלימה שנינו בבבא בתרא מב א: "נעל גדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה"?!?

וראה בתוספות ביאורים אחרים בשמועה זו.

3. ובבבא קמא ט א, פירש רש"י: "שק קשור מלא רוח".

אפילו כשהוא טוען שהקרקע היא שלו ולא היתה מעולם של ראובן, וכן מוכח בתוספות בבבא בתרא מג א כדברי הרמב"ם.

6. "אם יש לך תביעה עלי העמידני בדין", רש"י בבא מציעא יד א.

7. ולפי זה במתנה שלא שייך תרעומת אינו עומד בדין, שולחן ערוך סימן רכו, וראה מה שכתב על זה ב"שער משפט" שם.

8. כן פירש רש"י; ולשיטתו הוא הולך, שאם חל כבר הקנין בשדה, שוב אין דינו של אביי אמור, ובהכרח שעדיין לא נתן מעות, כי אם כבר נתן, הרי קנה את השדה במעותיו שהכסף קונה בקרקע, וראה מה שכתבו התוספות בשם רבינו תם.